

**Poziv na obnovu opredjeljenja:
Helsinški dogovor u vezi sa
rodno senzitivnim parlamentima u regionu OEBS-a**

Mi, narodni/e poslanici/e iz cijelog regiona OEBS-a, okupljeni u Helsinkiju, u Finskoj, 3–4. juna 2025. godine na radionici „*Ostvarivanje rodne ravnopravnosti u parlamentima i od strane parlamenata*“, posvećenoj pregledu napretka ka rodno senzitivnim parlamentima, ovim putem potvrđujemo i reafirmišemo sljedeće:

- Nacionalni parlamenti, kao osnovne institucije demokratije, imaju jedinstvenu priliku da budu zagovornici unaprjeđenja i punog ostvarivanja rodne ravnopravnosti u politici, kao i u svim sferama javnog i privatnog života. Ova vitalna uloga parlamenata čvrsto je utvrđena u međunarodnim sporazumima i obavezama, uključujući Pekinšku platformu za akciju iz 1995. godine – čiju 30. godišnjicu obilježavamo ove godine, i Akcioni plan OEBS-a za promociju rodne ravnopravnosti iz 2004. godine (Odluka br. 14/04), čiji principi nastavljaju da vode naš rad i danas.
- Koncept rodno senzitivnih parlamenata postao je najsveobuhvatniji izraz odgovornosti parlamenata da promovišu i zastupaju rodnu ravnopravnost. Međunarodne i međuparlamentarne organizacije igraju vodeću ulogu u ovom poduhvatu, stvarajući i bazu dokaza i političke okvire za podsticanje daljih akcija. Deklaracija Interparlamentarne unije iz Kigalija iz 2002. godine predstavlja snažan podsjetnik na globalnu parlamentarnu obavezu prema ovoj agendi.
- Brojna međuvladina tijela sada izdvajaju resurse za eliminaciju prepreka za puno i djelotvorno učešće žena u parlamentu i kako bi omogućili zakonodavnim tijelima da ostvare rezultate u pogledu uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca, politike rodne ravnopravnosti i rodno senzitivnog parlamentarnog nadzora.

U posljednje tri decenije svjedoci smo do sada nezabilježenog napretka u unaprjeđenju rodne ravnopravnosti u okviru parlamenata. Države učesnice OEBS-a su:

- Utrostručile prosječan udio žena u parlamentu, koji sada iznosi 31,6%;
- Usvojile pionirske zakone o rodnoj ravnopravnosti, usmjerene na borbu protiv rodne diskriminacije i uključivanja rodne perspektive u sve procese kreiranja politika i donošenja odluka;
- Ojačale ministarstva, agencije i savjete zadužene za politiku rodne ravnopravnosti i ostvarivanje prava žena;
- Uvele privremene posebne mjere – uključujući zakonske rodne kvote i partijsko finansiranje usmjereno na rodnu ravnopravnost – kako bi se smanjila prekomjerna zastupljenost muškaraca i radilo na dugoročno rodno izbalansiranoj politici.

Međutim, uprkos ovim naporima, napredak je usporen u cijelom regionu OEBS-a. Svjedoci smo zabrinjavajućih znakova nazadovanja u rodnoj ravnopravnosti, uz rastući otpor i mobilizaciju protiv nje. Sada je, više nego ikad, razvoj rodno senzitivnih parlamenata od suštinskog značaja za suzbijanje ovih negativnih trendova.

U svijetlu ovoga, mi, narodni/e poslanici/e iz cijelog regiona OEBS-a, pozivamo da se obнове obaveze prema globalnoj agendi da se ostvare rodno senzitivni parlamenti i uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca kao trajna norma i princip upravljanja.

Posebno pozivamo nacionalne parlamente širom regiona OEBS-a da:

1. Usvoje nacionalnu političku obavezu za postizanje uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u narednoj deceniji, podržanu mjerljivom i realističnom mapom puta i ciljevima zastupljenosti koji obuhvataju naredna tri izborna ciklusa.
2. Sprovedu participativne rodne revizije tokom svakog parlamentarnog saziva kako bi se procijenilo kako se rodna ravnopravnost integriše u sve ključne uloge parlamenta – uključujući predstavljanje, donošenje zakona i parlamentarni nadzor.
3. Formiraju rodno izbalansiranu upravljačku grupu koja će se starati o sprovođenju nalaza i preporuka participativnih rodni revizija, voditi sprovođenje konkretnih, transformativnih mjera kao dijela parlamentarnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost i nadgledati proces institucionalne transformacije.
4. Uvedu zakonodavne reforme usmjerene na povećanje političkog učešća žena ne samo u parlamentu, već i u političkih strankama i izvršnim i predstavničkim tijelima na nacionalnom i lokalnom nivou.
5. Redovno preispituju i revidiraju Poslovnik o radu i druge regulatorne okvire, kako bi se promovisala rodno izbalansirana zastupljenost u svim parlamentarnim strukturama i unaprijedila rodna osjetljivost zakonodavnih i nadzornih procesa.
6. Osnaže nadležnosti, resurse, alate i kapacitete parlamentarnih odbora i drugih relevantnih parlamentarnih tijela, kako bi se osiguralo da se različite potrebe i rodne perspektive integrišu u donošenje zakona i nadzor, na osnovu korišćenja podataka razvrstanih po polu.
7. Razviju ciljane programe za angažovanje većeg broja muških političara – uključujući poslanike – kao saveznika i transformativnih aktera, kako bi podijelili odgovornost sa ženama liderkama u naporima za unaprjeđenje politike rodne ravnopravnosti i radili na postizanju uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca.
8. Prepoznaju nasilje nad ženama u politici kao glavnu prepreku učešću žena, te da ga sprječavaju i suzbijaju sveobuhvatnim, koordiniranim političkim odgovorima, sankcijama, istraživanjima, obukama, podizanjem svijesti i mjerama u pogledu izvještavanja.
9. Prepoznaju parlament kao instituciju koja podstiče i podržava radnu kulturu usmjerenu ka uspostavljanju ravnoteže između poslovnog i privatnog života, kao i uloge koje poslanici/ce i parlamentarno osoblje imaju u odnosu na pružanjem njege drugim licima.
10. Obezbijede da se nacionalni budžeti izrađuju i primjenjuju u skladu sa prioritetima politike rodne ravnopravnosti i međunarodnim praksama rodno odgovornog budžetiranja.
11. Identifikuju i uklone prepreke političkom učešću nedovoljno zastupljenih grupa – uključujući mlade ljude, ljude iz ruralnih područja, osobe sa invaliditetom i pripadnike/ce nacionalnih i etničkih manjina – sa posebnim fokusom na žene iz tih grupa, kroz inicijative za osnaživanje koje promovišu različitost i uključenost među parlamentarnim predstavnicima/cama.
12. Proaktivno identifikuju i usvoje mjere za odupiranje nacionalnim i globalnim otporima protiv rodne ravnopravnosti i prevazilaženje tih otpora kroz praćenje, komunikaciju, zagovaranje i strateško političko djelovanje, te kontinuirano rade na rješavanju štetnih stereotipa i društvenih normi koje sprječavaju suštinsku ravnopravnost.

Zajedno, kako je utvrđeno u ovom Dogovoru, moramo izgraditi parlamente koji su oličenje jednakosti, raznolikosti i koji se zalažu za prava svakog/e građanina/ke – težeći zastupljenosti žena i muškaraca u razmjeri 50:50 i starajući se o tome da se glasovi ljudi svih generacija i ljudi različitog porijekla, čuju i budu predstavljeni.